

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 11. У Сомбору 15. Новембра 1888. Год. XX.

ПОСЛУШНОСТ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ.

Пише: Васкр. М. Марин.

(Свршетак.)

Ученицима треба дати прилике, да увиде сами, како њихово мњење, мишљење и њихови назори рђавом путу воде и како би рђаво прошли, кад би се по њима владали и управљали — н. пр.: Учитељ говорио вођу, о јабуци и приповеда, како је мали Милош једном видео у суседном врту јабуку и на њој пуно зрелих и лепих јабука, па хотећи се бар једне дочепати, узме камичак и баца се на јабуку. Кад, ал' у један пут зачује се дрека и плач у суседном врту. Шта ће бити то?! Суседова кћи — мала Мара — баш је ходала вртом и како се мали Милош камичком бацио на дрво, камичак паде на њу и разбије јој главу. Сирота Мара!... Кад је то чуо Милош сажали му се и поче плакати, те се сети, ал' већ касно, оних учитељевих речи: децо, не бацајте се камењем! — Ту учитељ разложи ученицима, како је Милош прошао, а то све због тога, што се управљао по свом мишљењу, које га је на рђаво дело навело, а да је послушао учитеља свога, не би тако прошао.

Учитељ не треба никад да даде, да дотле дође, да ученици сами увиде, како њихова воља бива одобрена.

Но често се догађа, да ученици замоле учитеља, да им ово ил' оно учини, ил' да им нешто одобри. Ту треба учитељ добро да промисли, е-да-ли им то или то одобри и допусти. Ако та њихова жеља на добро води, ту је дужан одобрити. Н. пр.: Наступио четвртак, дан одмора. Леп и пролетњи дан. Ученици замоле учитеља, да их изведе у гај, да се мало проходају. То је лепа жеља. Ту треба учитељ да *послуша* ученике, те да их изведе у гај и да их ту очигледно поучава о лепоме дару Божијем, о сунцу, о птицама итд.

Закона школских мора се како учитељ, тако и ученици строго придржавати и испуњавати их. Преступи — против школскога закона учињени — не смеју се опраштати, но преступника треба праведно и казнити. У противном пак случају ученици би се са свим одуларили и распустили, а прописане законе не би штовали, нити би се по њима владали.

Као закон школски — тако треба ученици да потпуно испуњавају и извршују заповеди учитељеве. Кад учитељ што наложи, то је свето и сваки је ученик дужан извршавати. А учитељу је дужност, да настоји строго, да се његова заповед испуни и крај ње мора остати, нити је слободно: да је заборави, нити од ње да одустане т. ј. да је узме натраг, јер ако то учини, онда све пропада, у деци се рађа противност послушности, а то је непослушност.

Не давно бејаш код једног учитеља, био баш распуштао ученике кући, па им строго налаже, да после подне донесу домаћи задатак израђен. После подне била школа, па и прошла. Он дошао к' мени, па у разговору рече ми: како га ученици не ће да слушају и напомену, како им је до подне заповедио, да сви после подне донесу задатак израђен. Кад после подне, а они не чинише то. Питам га: је л' кад год ученицима наложену заповест заборавио, или од ње одустао, или извршење заповести кроз прете гледао? Вели: *Јесте*. — Дакле: не-су теби ученици криви, што те не слушају, него си ти сам крив!

Учитељеве заповести треба да су мудре и промишљене, да су ученици у стању извршити их.

Заповести, да ученици не чине, или не раде ово ил' оно, које на зло води, треба да су у сугласју са заповестима или захтевима домаћим — н. пр.: кад учитељ ученицима заповеди, да се клоне пића, разјаснив им зле последице пијанства, а родитељи их код куће нуткају чашицом вина, ту дете дође до тога, да не зна ни само, кога ће да послуша.

Но још у дужност учитељево спада и то, да у деци потстиче послушност не само према себи, но и према родитељима, према свештенику, према сеоским старешинама и у опште према свима старијима.

Као важна спомоћница у привикавању ученика на послушност служе разне лепе приче у нашим читанкама. Приче, у којима се истиче послушност као врлина, ваља учитељ лепо ученицима да прича, наглашавајући добре последице послушности,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.rs

а зле последице непослушности. После читања ваља : да ученицима ставља згодна питања о прочитаном, да испита ученике, како би они у тим приликама чинили.

У опште послушност ваља у школи тако неговати, да кад ученик из школе изиђе и старији постане, да сматра послушност као производ правога, властитог познања и слободе — но тако, да никада не искључи вољу Божију, која треба : да вазда буде обвезним разлогом његова делања.

Противност послушности јесте непослушност, једна од великих порока, која рађа зле и гадне последице.

С' непослушним ученицима ваља учитељ мудро и опрезно да поступа и да на њих бодрим оком мотри и пази.

Јер велика је несрећа по учитеља, а највећа по ученике, ако ученици свога учитеља не слушају, но све чине по својој вољи. Ту онда бадава сва настава и све васпитање, јер је узалуд сав труд. Изгреди и неваљала дела све се множе и ту онда нема лепе будућности.

Покојни, честити и ваљани прота старобечејски, а негдањи врли надзорник црногорских школа : Милан Костић вели негде за кућевног старешину, коме су млађи непослушни, што би се могло односити и на народног учитеља :

„Ох, јадна кућевно старешино, кад си дотле дотерао, да са твојом мудрој и проседом главом управља жутокљунче момче, да вољу твоју гази безстидно девојче, па ти је опет увек за то преча воља дечија!“

Тако он, а и ми тако, па при завршетку завршимо опет његовим речима :

„Савијај шибљику, док је танка, креши и исправљај за рана младу воћкицу, док не одрасте, не одебља, јер после ћеш је пре скрхати, него савити, дотерати !“

Отац као васпитач.

Педагошка расправа.

(За награду.)

(Свршетак.)

Врхунац развијене слободне воље јесте схваћање дужности и савесно вршење ових. Сваки човек има дужности и обвеза према породици својој и према људскоме друштву. Управо човек и не припада себи, него као један раден читавом човечанству и сав рад његов, све и кад се баш његовој срећи клони,

треба у једно : да се клони и срећи васколикога људства. Кад би сваки човек као једна јединица био потпуно свестан свих својих обвеза и дужности и кад би их вршио са свим онако, као што треба, како ли би дивно онда било у свету — као у једној целини и како ли би онда били људи срећни и задовољни ! Ово схваћање дужности треба отац врло савесно да негује у детету и да га у једно напаја и љубављу према извршивању њихову.

И при неговању слободне воље треба отац увек да угоди дете у свет и живот и да га без многих речи на примерима учи и упућује. Треба даље да му из исгорије наводи примере чврсте, истрајне и одлучне воље, а тако исто и примере млиставости и мекуштва. *Немања* је једино уз своју примерну енергију основао српску краљевину. *Наполеон* је врло често говорио : „*Све је могућно, само треба хтети; немогућност има места само у речнику млиставих и слабих људи,*“ — па, држећи се ове изреке, он је задобио толико страна у историји за себе и за своја дела. *Колумб* и живот меће па коцку, само не ће да одступи од свога уверења ; и на посрамљење свих оних, који су се исмевали са његовим мишљењем, он проналази Америку. Браћа *Грэх*, *Регулус*, *Саванорола*, *Хус* и још вазда њих смрћу искупљују своја уверења. „*За своје мисли и назоре кадар сам и патити и умрети, али да бежим, то никако не могу*“ — рекао је *Русо*, кад су му пријатељи саопштили, каква га опасност чека, па и он, као оно негда *Лутер*, једва уз насиље својих заштитника пристаде, да се склони испред непријатеља. Па оваких примера сталности, одлучности, енергије, једном речи : развијене слободне воље има вазда у историји, а тако исто има и примера подлости, несталности, превртљивости и мекуштва. — Отац подједнако треба да одабира и једне друге, те да тако утиче на развијање воље детета свога. Па ако буде имао успеха у раду своме, а тога ће имати, ако узбуди савесно и пажљиво неговао вољу у детету своме, онда му се дете не ће као какав умни богаљ потуцати од мишљења до мишљења и од уверења до уверења, него ће бар у томе бити на чисто шта — *хоће*.

Непрестаним постепеним утврђивањем воље постаће дете као доцнији човек морално потпуно самосталан, а ова самосталност је така лепа особина у човеку, којој се и непријатељ мора поклонити. Морална самосталност и сталност у законима морала

то је — *карактер*, а људи од карактера увек имају у сваки-
дашњем животу велику моралну надмоћ над онима, који у ка-
рактеру можда нису баш савршени; а према такође карактер-
ним људима стоје у међусобном пењењу и поштовању. Заиста
нема ништа дивније, него кад човек отворено исповеда своје
мисли и начела, кад их се држи и кад по њима ради, — дакле,
кад је карактеран. Да је у свету бар сваки десети човек челик-
карактер, бар са половином било би у њему мање зла. Свакоме
опу спада у најсветију дужност, да у својој деци негује, раз-
вија и утврђује карактер, јер човек без карактера није човек!

А сад хајдемо да видимо, како и којим начинима треба
отац да врши своју васпитачку дужност. Свега има три главна
начина, који после имају вазда својих путева и краћих и
дужих.

1. Отац треба да *подстрекава* децу на добро; треба речима
да их ободрава, ако би видео, да то заиста има успеха код њих.
А ако би искусио макар и један пут само, да се речи не лепе
уз срце њихово, онда одмах нека истражује друге начине, ко-
јима ће их побуђивати да буду добра. Да речи и подстрека-
вање заиста могу имати успеха, види се и на примеру Бон-
жановом, који сам напред споменуо; но ипак за то, све и
кад би само подстрекивање било за децу довољно, никако се не
сме то подстрекивање вршити са много речи, јер се у много
речи моћ утицаја раскомада, те нема оне снаге, што је има у
кратком и језгровитом слогу. Но при подстрекивању треба отац
врло да је опрезан и да не утиче на дете само тренутно, т. ј.
да изазове у њему побуду за само једно добро дело, него да
то подстрекивање има на срце трајнога утицаја. Па после, осо-
бито да пази, да се дете не хвали после каквог учињеног до-
брог дела, а и његова т. ј. очева, похвала да не буде прете-
рана, јер би на послетку дете пало у ту погрешку, да ради
самохваћења или ради похвале других чини добро. У опште
при подстрекивању треба отац врло да је пажљив.

2. Васпитачку дужност своју треба отац да врши и *нави-*
кавањем. Навикавање се и у најстаријих народа сматрало као
врло моћан васпитни начин. Међу Латинима је ово и у посло-
вицу ушло. *Consuetudo est altera natura*. И *Аристотел* је био
тога мишљења, да поглавито од навике долази морално васпи-
тање, а *Сенека* је рекао: »*Non dat natura virtutem, ars est bo-*
nium fieri.« Навиком се нарочито добро даје утврдити у деци:

тачно, уредност, ред, чистоћа, послушност, пристојност, скромност и још многе друге врлине. Навиком се могу деца научити и истини, искрености и лепом, благом понашању према сваком. Навикавање није у опште ни мало тежак васпитни начин, само се мора врло савесно и тачно руководити, јер иначе може да буде опасно. Тако, ако отац или ко други не ће сваки дан надгледати дете, да ли је оно извршило све оне дужности, којима га привикавају, него се можда ослоне на детињу реферату, онда врло лако може дете да постане лажљиво и да се служи и разним преварама, ако му можда није по вољи, да извршује оно, чему га отац или други ко привикава. За то треба уз навикавање да иде и најстрожија контрола.

3. Трећи васпитни начин јесте — *пример*. Ово је најславнији начин, јер само поред њега имају важности и успеха и подстрекивање и навикавање. Ако отац не ће увек и сам радити оно, на што дете подстрекује или навикава, онда боље да се окани и једнога и другог. На дете већма утиче пример, него не знам колико речи и навикавања. Те за то, ако отац хоће да му дете позније буде потпуно хармонички образован човек, мора својим сопственим примером утицати на њега. Сам отац мора увек бити сталан, одлучан, доследан својим речима, поштен, милостива срца, дарезљив према беднима и сиротима, благ, уредан, тачан, — једном речи — примеран човек. А најглавније је, да мора волети своју веру и народност. Кад би тако отац био образац карактерног човека, у сведневном саобраћају са својим дететом све би се ове врлине ушиле у детињу душу да дете страсно воли да подражава. Без примера све и ако би се и постигло што са дететом, све то би било она највећа површност, а савестан отац ни по што не би требало да допусти, да му дете површно суди и расуђује, да дакле површан преглед има о свету и животу. Површност је такође велика мана наших дана; у њој чами велик део омладине наше, а томе је једино васпитање криво. Дакле, кад добар пример може да буде превентивно средство против површности, то онда буди, оче, ти тај пример својој деци, па и ако можда не ће доћи у мишљењу, раду и понашању своме — до савршенства, али бар не ће бити површни.

Ја сам до сад говорио о васпитачким дужностима оца у погледу моралног васпитавања, а сад ево наглашујем, да и на телесни развитак деце треба да обрати пажњу. Још из малена

треба да привикава децу раду, да гимнастиче с њима, да их што чешће изводи у слободу на свеж ваздух, јер све ово јача и снажи тело и одржава здравље у крепости, а здрава душа може бити само у здравом телу.

Све ове дужности и око моралног и око телесног васпитавања деце треба отац заједно с матером подједнако да врши у породичноме дому и то и са мушком и са женском децом. Но ипак за то треба између њега и матере да постоји нека мала подела рада у заобљивању њихова васпитна успеха и то у томе, што би њему припадало да у мушкој деци, а матери у женској да утврђују особине и природу сваки свога пола. Тако, док би мати још из малена привикавала женску децу у љубави према вредноћи и раду у тишини породичног дома родитељскога, а доцније кад одрасту приправљала их за ваљане *матере* и *домаћице*, дотле би требало да отац развија у мушкој деци са свим мушку озбиљност не само за рад у доцнијој породици њиховој, него и за рад у општини и народу своје. Женску децу треба мати да привикава женској скромности и стиду, а отац опет треба да негује у сину смелост и слободу; по не таку, што често бива бестидна — дрскост, већ ону, што се назива озбиљно мушко држање. Ова мала подела рада ни мало не задире у *суштину* њихових васпитних дужности, него је ово само давање обележја нарави дечије. Тога мора бити; јер иначе, ако би отац и у женску децу, а мати опет и у мушку децу усађивали особине својих нарави, онда би врло лако могло бити, да женска деца постану мушкобање, а мушка опет, као што се то у свакидашњем животу вели, — млакоње. Да и овога може бити, то виђамо врло често у животу!

Но ево да завршим овај чланак. Отац заиста има велике и свете дужности као васпитач своје деце, које он треба не само добро да схвати, него да их и најсавесније испуњава. Па ако буде у вршењу ових дужности увек био одушевљен, марљив и истрајан, никада не ће моћи пребацити себи, да није имао права да постане оцем.

**МОЖЕ ЛИ СЕ ОМОГУЋИТИ, ДА УЧИТЕЉИ САВ СВОЈ
ЖИВОТ ПОСВЕТЕ ШКОЛИ И ЊЕНОМ УНАПРЕЂЕЊУ — И
КОЈИМ ЋЕ СЕ НАЧИНОМ ТО ПОСТИЋИ?**

(За награду.)

Ваљан учитељ, да би у школи што успешније радити могао, мора особито пазити на ово :

Нека што више настоји, да код ученика потребито страхопоштовање и љубав задобије, а тако исто и код њихових родитеља и других грађана нека одржи у подпуном смислу свој учитељски ауторитет; а то ће постићи само тако, ако буде са изтрајношћу и одушевљењем у школи и изван ње радио. — Даље : нека је тачан и искрено одан своје звању, те ако вавек савестно радио буде, тада ће код поверене му младежи велики утисак и наклоност, а код народа уважање стећи, чиме му је успех знатно осигуран. — Ни по што пак нека не да ни најмање повода својим понашањем или другим чим, да би поједини родитељи или грађани пред децом својом узрока имали, да га оговорају и ниско с презрењем о њему говоре, јер би му тиме нужни ауторитет поремећен и понижен био; а са понижењем његовим би му и напредак у школи јако поколебан био. С тога је потребно онако морално и узорито владање, како се само учитељу приличи.

Нарочито пак нек се чува од ближег и интимнијег одношаја и превеликог пријатељства с ратарским младићима, који често у својој разуданости на улици јавно зову учитеља по имену без икаквога частна назива и то најпростијим начином, које све могу и његови ученици чути, — као што сам се у више прилика осведочио, — а то се никако не слаже с учитељевим достојанством, будући му је шта више до крајности углед код ученика понижен. — А од куда онда такав учитељ да имаде код њих уважања, решпекта и поверљивости? (Ово важи за млађе учитеље.) А сада, по што сам навео главне црте, којима би се омогућило, да сви учитељи сходно светом позиву сав свој живот посвете школи и њеном унапређењу, нека ми се допусти уз ову расправу још неке тачке споменути, на које би учитељ у народној школи особито пажњу обратити имао, чиме би такође још већма своје племенитом позиву одговорити могао.

„Метод природни је узор свима методима“ — вели Марсел. За то треба учитељ да се чува апстрактних формула, правила, досадних задаћа и непробавних учива, чиме се деца све већма оглуњују; а видимо, да се у новије доба и учење на памет, као и с тим спојено учење, помоћу правила све већма изоставља; најпре дакле поједини предмети, а за тим општи појам, то је нов природни метод, који се и у искуству показао као ваљан и успешан, будући пак учење помоћу правила ни мало не развија, већ шта више слаби дух васпитаников, а и знање, које је тим путем стечено, није трајно ни темељно, већ нестално и површно. — Путем правила произведено знање никако није основно ни право разумевање, већ само привидно и лако се заборавља, јер такви утисци исеу чврсто

Данас се у нашим народним школама учи: земљопис, повесница, природне науке, негованае човечјег тела, разумно вођење куће итд. Спо- менути предмети веома су корисни; њима се иде на то, да се дете у

WWW.UNILIB.RS

знанае другоме казати. јасније и најпосле дође до тога, да може својим говорним органом своје у органску свезу. Другим и честим понављањем постају му представе потпуно схватити и разумети, за тим поједине речи и реченице саставити памтити и у својој памети трајно задржати, мора оно, што чита прво да би дете у народној школи могло оно, што чита, схватити, за-

УЧЕЊЕ НА ПАМЕТ У НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

(Свршите се.)

и блатостање појединца, а по томе и читавог народа. Оваци сеју, да моћ проматрања и закључивања условава срећу подупности, којом се проматра и закључује.

нање у допнијем животу, по што знамо, да успеси зависе од точности и моћ проматрања и закључивања, јер им је то необходимо нужно за раз- је врло меродавног значаја, те да њеном помоћу развије у деци што већу Особити наљу треба учитељ да обраћа на очигледну наставу, која

већ властитим трудом и радом себи и друштвима користити моћи. треба преобрати у душевне машинце, које се неће на другог освајати, оно знање, које је сабрано — као неки душевни паразити и само већ знање доволно времена и сопственог размисљања. — Нема много вредности бити таква, да јој последнице буду организација знања, за коју је нужно је душевно преостерећење убитачно и по телесни развој. — Настава има их није у стању пробавити и као стагнун својину пријати; а знајмо, да не буде сувише нагомилана и дух васпитаников преостерећен тако, да

Цела настава нека је екочпана с потпуним разумевањем, те нека мати, које деца дух освези, опорави и за даљи умни рад оспособи. у околину, певане и поједине забавне предмете из читанака предузи- се имају кратки одмори између шкољких часова обдржавати, па и нагати тако исто и приробоној децијој тежњи за променом задовољавати, зато зато се има деца настава у што више занимањима облику саопштавати; дило, да се веома напредује и много бољи успех показује овим методом; Метод треба да је занимањив и да деца улађа, јер се до данас уви-

то је главна цетъ настава у народној школи. и најважнију способност, да умотну сама себе обучавају како ваља, а собиће им се дух за неодујано мишлене и пронавање, а тиме ће стећи Шпенер; јер подстицањем учењика на самостално изтраживање осно- Деца не смеју бити пасивни примаци, већ активни изтраживаоци, нише једини стварима и чиненицима, од којих су ти појмови постаји. — стравације и опште појмове, док није детићи дух доволно упознат с по- словца: "Како дошло, онако прошло." — Непуштају се дакле у об- се зато у таквом слушају и испуњава она опште позната народна по- спојени у души детињој с осталим радивом, из које га су повикли, те

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

народnoj шкоli upozna zemљom (zemљinom површином и њеним обликом), повесница износи прилике и неприлике човечанства, црта узор-карактере а осуђује све оно, што је пречило развијање људства, природне науке упознају децу са природом, неговање човечијег тела пружа деци науку о телу човечијем, како се оно чува, да не оболи, разумно вођење куће упућује нам женскије на ред и чистоћу у кући. С погледом на то — ове су науке заиста од замашног значаја, за то морамо и наставу у тим предметима удешавати тако, да не би промашили њихов смер, кад су већ тако важни. Код сваког учења ове врсте нужно је, да се она ствар, о којој се говори и учи очигледно представи и дотле посматра и испитује, да се сва чула детиња дотакну те ствари, да сва посматрања слију у једну целину и побуде разум на размишљање.

Код учења земљописа потребно је, да деца упознају земљин облик и њену површину. Ово се не може у природи показати, за то се земљин облик вештачким глобусом деци приказује, а поједине државе и покрајине картом, на којој су обележене у малом оне државе и земље, о којима се учи. Данас се почиње настава у земљопису у народној школи од најближе околине дечије (места рођења) и синтетичним начином развија се на поједине срезове, жупаније, државе и најпосле достиже свој врхунац — континент (делове земље и мђра.)

Учење повеснице ствар је тежа, дете може само примањем и веровањем да дође до онога, што се у повесници износи, јер она се не да очигледно представити. Очигледно показивање мора се овде заменити очигледним приказом, другима речима: мора учитељ у овом случају вештим и живим приповедањем у деци побудити пажњу, мора их својим приповедањем занети т. ј. мора им догађај повеснички тако занимљиво приказати, да они створе и представе себи из приче саму ствар, као што се догодила. Тако ће деца гледати и чисто видети лица, која су догађај проузрочила.

Начин, којим се повесница предаје, двојак је, један је биографијски, а други прагматички. По биографијском начину узима се једна повесничка слика — као представник извесног времена (то је понајвише владалац), око те слике врзу се сви догађаји, који се за то време догодили. Прагматичан начин узима се у вишим школама, по томе начину пази се више на догађаје, у којима се спомињу личности као споредна ствар. За народне школе је биографијски начин предавања повеснице много ближи од прагматичног. Повесница је ствар размишљања, за то би она имала више места у најстаријим разредима народних школа, грађанској школи, гимназији итд.

(Свршиће се.)

СТИХИРЕ НА БОЖИЋА.

I.

одите и радујмо се Богу,
 Казујући: наступилу тајну!
 Средњи зид је од ограда срушен,
 Плам-оружје оштрице откриће
 И анђео херувим отступа
 Од чувања дрвета живота,
 Ја се рајске причешћујем хране,
 Од које сам изагнан за преступ,
 Што сам Богу непослушан био,
 Јер сад Очев непромењлив образ
 И обличје вечнога Му бића
 Облик слуге узима на Себе,
 Родивши се од Матере деве,
 Да промене претрпео није,
 Јер што беше, то и даље оста:
 Истинити Бог, — што не бејаше,
 Узео је и примио на Се,
 Човек поста човеку за љубав.
 Том се дакле поклонимо, људи!
 Сажали се, помилуј нас, Боже,
 Ког је дева родила, смилуј се!

II.

Онда, кад је Господ Исус рођен,
 Кад се роди од пресвете деве,
 Цео свет се обасја, просвети, —
 Пастири су свирали, мудраци
 Клањали се, анђели појали, —
 Тек се Ирод збунио и смео,
 Јер се Господ у телу показа,
 Бог, Који је избавитељ душа.

III.

Царство Ти је вековечно, Христе,
 Господарство у сви нараштаји.
 Родивши се од свагдашње деве
 И од светог оваплоћен Духа,
 Светлост нам се засја и засветли,
 Засјао нам твој долазак, Боже,
 Ти, Који си видело виделâ,
 Ти, Који си Очево сијање,
 Ти си сваку просветио тварку.
 Све, што дише, све Тебека хвали;
 Ти си, Христе, лик Очеве славе.
 Ти, Који си и Који си био

И од свете засијао деве,
Сажали се и смилуј се нама!

IV.

Шта да Теби принесемо, Христе,
С тог, што си се родио на земљи
Као човек људима за љубав?
Та већ свако од оних створења,
Што од Тебе постала бејаху,
Благодарност приносе Ти сада!
Небо звезду, анђели појање,
Мудраци су дарове донели,
Пастири су чудо, удивљење,
Земља опет пећину је дала,
А ми Мајку деву Ти принели.
Ти, који си од увек, до века,
Ти се смилуј, о Господе, нама!

С л а в а.

Када Август царствова на земљи,
Многих људи престала је влада.
Кад од Чисте Ти човеком поста,
Многобоштво укиде се, Христе.
Под једином царевином беху
Тада светски градови стајали
И поче се веровати свуда:
Господарство јединог Божанства.
Људи од свуд ишли су на пописе,
Ишли су по царској заповести.
Онда смо се и ми међу верне
Уписали именом Божанства.
Велико је милосрђе Твоје,
О Господе! нека Ти је слава!

Сомбор, 1888.

ИВАН М. ПОПОВИЋ, учитељ.

ЗАКЛАДЕ УЗ СРБСКУ УЧИТЕЉСКУ ШКОЛУ СОМБОРСКУ.

(По рачуну срб. цркв. општине сомборске на свршетку 1887.)

Уз србску учитељску школу Сомборску постоје следеће закладе, којима сомборска србска црквена општина под надзором дијецез. епархијског административног одбора рукује, а то су: 1) Заклада Платонеумска; 2) Заклада Школекого Листа; 3) Заклада за учитељске сироте; 4) Заклада Јосифа Мунтила негдашњег грађанина сегединског за приправнике учитељске у Сомбору. Стање ових заклада на свршетку 1887. год. било је — по гласу извештаја благајне србске црквене општине сомборске — ово:

1. *Заклада Платонеумска* састоји се из 21,713 ф. 38 новч. Из камате троши се на стипендије Платонеумске 1020 ф. Остали приход придодаје се главници.

2. *Заклада „Школскога Листа“* састоји се из главнице 5598 ф. 97 н. Од камате издаје се 300 фор. као подпора за издавање „Школскога Листа“ и 9 фор. на предплату за 6 примерака „Школскога Листа,“ што се по завештању покојног архимандрита Стевана Михајловића сиромашним учитељима из Будимске и Горњокарловачке дијецезе шаље.

3. *Заклада за учитељске сироте* састоји се из главнице од 1721 фор. 33 новч. камата се придодаје главници.*)

4. *Заклада Јосифа Мунгила и Михаила Лефтера* за ученике приправничког завода сомборског састоји се из 837 фор. 08 новч., камата се на умножење главнице употребљује.

*) Овим се исправља погрешка штампарска у „Извештају“ поменуте учитељске школе од 1888. год. Ур.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Школски закон у Хрватској и Славонији, који је летос на земаљском сабору ових краљевина сачињен, — као што пишу Загребачки листови, — добио је већ превишњу потврду и по томе ће скорим у живот ступити. Ако и нису праведне жеље србскога народа овим законом испуњене, ипак надамо се, да ће се поправити стање србских народних школа у Хрватској и Славонији и да ће Срби у овим краљевинама, где год су у већини, знати и умети на основу свога новог школског закона своју школу правом српском школом учинити и децу своју у духу православне вере васпитавати моћи.

Педагошки и богословски семинар у Сибињу. У столичном месту православне митрополије романске основао је покојни први митрополит Андреј Шагуна учитељско-богословску школу под горњим именом. Ова школа под садањим својим управитељем лепо напредује. У њој су два одељења: учитељско-приправничко са три годишња течаја и богословско такође са три течаја. Редовних професора има 6, ванредних 3. Прошле школске године било је у богословском одељењу 85, у приправничком 58. — Ученици, који сврше приправничку школу с добрим успехом, могу бити примљени у богословску школу, а за тим се постављају најпре за учитеље и ђаконе, а за тим после неколико година учитељске службе рукоположени бивају за свештенике.

Накнадно оспособљење из мађарског језика. За време прошлих ферија положили су на србској учитељској школи у Сомбору накнадно испит из мађарског језика: г. Константин Пешић учитељ у Калазу и госпођица Јулијана Балашевића привр. учитељица у Срб. Чанаду. На свршетку Септембра положили су такав испит кандидати учитељског звања г. г. Адам Чиплић и Светозар Пирошки. Сви ови услед тога добили су сведочанства о учитељској способности са утврђења печатом и подписом врш. школ. надзорништва.

Избори учитеља. За учитељицу у Елемиру изабрана је гђица Даринка Пековићева досадашња учитељица у Србском Милетићу, а за учитељицу у Модошу изабрана је госпођица Олга Црнојачка свршена приправница.

Наименовања. Г. Велимир Кадић учитељ у Кусићу потврђен је за сталног учитеља. Г. Александар Јанковић привр. учитељ у Шиду наименован је за правог учитеља у истом месту. Г. Стеван Нахудовић привр. учитељ у Нерадину наименован је за сталног учитеља у истом месту. Г. Васа Турчић бивши учитељ у Шашинци премештен је за учитеља у Грабовце. Г. Радослав Лончар привр. учитељ у Мединци наименован је за привр. учитеља у Пчелићу. Г. Радослав Наранџић свршени приправник наименован је за привр. учитеља у Могорићу. Г. Никола Д. Јовановић бивши учитељ у Стејановци наименован је за учитеља србског у Инђији, а гђица Вирсавија Драгашевићева учитељица у Бијељини наименована је за учитељицу србску у Инђији. Г. Славко Трифунац свршени приправник изабран је за учитеља у Срб. Пардању. Г. Љубомир Ракић испитани учитељ и свршени богослов изабран је за учитеља на правосл. вероиспов. србској школи у Д. Тузли. Г. К. Ајвас пр. учитељ у Иланци потврђен је за сталног.

Умировљење учитеља. Г. Тривун Ђурић учитељ у Острову и г. Ђорђе Цвејић у Јазку стављени су у заслужено стање мира.

Некролог.

Стеван Поповић Зарић учитељ србске народне школе у Новом Саду после дужег боловања преселио се у вечност 31. Октобра о. г. у 62-ој години труђеничког живота свог. Покојник је био родом Карловчанин, где је свршио шести гимназијски разред године 1845. За тим је слушао филозофију у Пожуну. Године 1848. и 1849. служио је у народној војсци и добио је рану на левој руци. После буне одиравао је неколико година учитељско звање у Иригу и у Руми, затим је изабран био за учитеља у Новом Саду, где је подпуних 27 година служио у II. разреду женске школе као точан и савестан учитељ, а свега је провео у трудном звању учитељском тридесет година. — Председник општине црквене у Н. Саду одмах је дао огласити заслуженог покојника у свима парохијалним црквама новосадским. Учитељски збор објавио је посмртним листом кончину покојника свему грађанству новосадском. Опело је било 1. Новембра после подне у саборној цркви, а затим је покојник уз свечани спровод учитеља, ученика и одабраног грађанства сахрањен на алмашком гробљу. Бог му дао души спасеније!

Леонтије Радуловић митрополит херцеговачки и захумски преселио се у вечност 12. Октобра о. г. у Мостару и сахрањен је у тамошњој новој цркви. За млађих година много је страдао за цркву и народ свој. Ове године у Мају посвећен је за архијереја. Он је био после укинућа пећке патријаршије први Србин на престолу митрополије Захумске. Народ се наш у тамошњим крајевима многоме добру од овог обштелуљеног свог архипастира надао, па с тога му тешко пада овај превелики губитак.

Евстатије Михајловић умировљени судач кр. курије преминуо је 7. Октобра о. г. у Пешти у 87. години побожног, добродетељног, родољубивог и делатног живота. Уз своје званичне дужности у слободним часовима бавио се списатељства и више је користних и поучних дела написао и на свет издао. Нека му Господ дарује вечно блаженство!

Дамаскин (пре тога Димитрије) Бранковић архимандрит крушедолски и подпредседник архијерејског школског одбора, ректор и професор богословије у Ср. Карловцима после дугог и тешког боловања преселио се у вечност 15. Октобра о. г. у манастиру Крушедолу у 53. живота години. Покојник је рођен у Врањеви. Био је сенатор дистрикта В. Кикиндског и адвокат. Ступио је у монашки чин г. 1876. Чинио је добра сиротињи, а особито ђацима, оставио је у рукопису предавања своја о каноничком праву, а пред смрт је из овог повећег свог књижевног рада на свет издао одломак под насловом: „О брачном праву православне цркве.“ Вечна му памјат!

Разно.

Племенито дело. Честита црквена община у Панчеву у недељу 30. Октобра 1888. у 4 сахата по подне у новој црквено-општинској дворани, свечаним начином раздала је одело и обућу сиротој школској деци из заклада покојних добротвора Арона Ђорђевића и Христине Враћешевејке. Свечани овај чин обрђан је по следећем распореду. 1. „Благослови, душе моја, Господа (Псалам 102.)“ у 2 гласа од М. Топаловића, певају ученице српске више девојачке школе. 2. Говори подпредседник српске правосл. црквене общине г. Каменко Ј. Јовановић о смеру и целу обеју добротворних заклада. 3. „Хвали, душе моја, Господа“ (Псалам 145.) у 2 гласа од М. Топаловића певају ученице српске више девојачке школе. 4. О животу и заслугама покојних добротвора говори пречастни г. Душан Радловић свештеник и катихета. 5. Раздаје се обућа и одело сиротој српској православној школској деци, која су по предлогу господе учитеља од општинске комисије одабрата. 6. Ученица IV. разреда српске више девојачке школе : Даринка Димитријевићева захваљује се у име обдарених ученика и ученица. 7. „Тебе Бога хвалим“ у 2 гласа од М. Топаловића певају ученице српске више девојачке школе. — Нека је част и слава дичној црквеној общини српској у Панчеву, која је приредила ову свечаност у духу св. православља и чисте човекољубивости! Дај, Боже, да овај пример нађе одзива и у свима српским црквеним общинама!

Отликовање. Велезаслужени сенатор и председник срб. црквене общине сомборске сл. кр. гр. Сомбора г. Петар Вукићевић отликован је од Његовог Величанства примилостивог цара и краља нашег Франца Јосифа I. златним крстом с круном за заслуге и то за многогодишње савестно и ревностно службовање своје код поглаварства сомборског. Отликовани старешина ступио је у службу овога града Октобра 1848. године и послужио је до сада пуних 40 година у јавној служби овога града, које му је 9 година градоначелником био. За време његове управе подигнута је у Сомбору велика државна гимназија, главне улице и цијаце града калдрмисане су, сазидао је позориште, засађен прекрасан перивој и у обште град је у свему напредовао. С тога и ужива слављеник обште поштовање грађанства сомборског без разлике вере и народности. Што се приметити могло у седници општинској 19. Октобра ове године, кад му је велики жулан краљевско отликовање свечано приденуо и на банкету, ког су поштоватељи његови тога дана у подне у дворани позоришне гостионице приредили, на коме је до 140 особа учествовало. — Нека Бог поживи нашег отликованог слављеника у крепости и подпуном здрављу још на многа љета!

Поети добротвори српске младежи. Атанасије Мејић бивши протопре- свитер у Писаници, који се Априла месеца о. г. престабио, оставио је по смрти својој 8.000 форината као стипендијску закладу за ученике из Накрачке дијецезе и поверио је руковање том закладом србско-народном Са-

борском Одбору. — Јован Христифоровић грађанин суботички, који се 31. Октобра о. г. у вечност преселио, оставио је цело своје имање у вредности од 10.000 фор. на стипендије за србске синове, који се уче пауци лечничкој, мерничкој, земљоделској или шумарекој.

Подпоре приправницима сомборским. Славна имовна общтина бивше петроварадинске пуковније у Митровици подарила је из своје закладе стипендије од 200 форинти следећим питомцима србеке учитељске школе у Сомбору: Стевану Вујадиновићу приправнику III. разреда из Бежаније, Вукосави Лубеновој и Душану Глумцу приправницима I. разреда из Голубинаца. Иста общтина осим мањих подпора, које даје неким приправницима II. разреда, одредила је за ову годину подпоре по 100 фор. овим приправницима I. разреда: Александри Драгичевићевој из Ст. Павлова, Кузману Сакулцу из Бежаније, Вељку Анокићу и Филипу Борићу из Митровице и Стевану Мамузићу из Сурчина.

Исправак.

У чланку „Срп. нар. школа,“ који је у 8. и 9. броју овога листа штампан, има неколико замашнијих погрешака, које смисао кваре, те се овим исправљају. Тако у 8. бр. стр. 135. стоји: „... наићи ће у књизи и на таква, која га морају изненадити,“ а треба: „... наићи ће у књизи и на таква места, стоји: „дете створ,“ а треба: „дете није створ.“ У истом бр. стр. 153. стоји: „оно тврдим,“ а треба: „то тврдим.“ У истом броју и на истој стр. стоји: „ту ће и сам видети,“ а треба: „тај ће и сам видети.“ У истом бр. на стр. 156. стоји: „Навео је тек поједине речи без сваке свезе на примедбу, те мисли, да је нешто доказао,“ а треба: „Навео је дакле тек поједине речи без сваке свезе, на то је надовезао своју заиста критичну примедбу, те мисли да је нешто доказао. У истом бр. стр. 157. стоји: „након две год. ето тврди, да је моје суђење неправилно,“ а треба: „након две год. ето тврди, да је моје суђење у књизи неправилно“ итд. М. К.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У Парага (у Бачкој) на срб. вероисповедној школи тражи се учитељ. Плата је 300 форинти, 40 фор. за повторну школу, стан, четврт сесије земље, два ланца лединске земље и гумно. — Рок до 6. Децембра.

— У Орловату на комуналној школи тражи се учитељ. Плата је 300 форинти, за појање у цркви награда од 100 фор, а за обучавање младежи у појању 60 форинти, стан, огрев и 1 ланац земље. Молбенице се местном школ. одбору одмах имају поднети.

— У Јазку котару Пришком с платом 450 ф. станом с вртом, у име огрева 40 ф.

— У Павловци у истом срезу. Плата је 400 фор. стан и огрев.

— У Острову у котару Вуковарском. Плата је 350 фор. стан и огрев.

— У Грабовци у Илочким котару, плата је 350 фор. стан и огрев.

— У Лазама у Винковачкоме котару, плата је 350 форинти стан с вртом и огрев и за појање награда од 60 форинти. — Рок до 28. Новембра по новом календару. Молбенице управљене на вис. кр. хрв. земаљску владу имају се преко дотичне котарске власти поднети.

Више од половине србских школа и многи учитељи примају „Школски Лист,“ а за њега предплату не шаљу. Осим старих дужника имамо од 1885. године до данас на дугу најмање 400 форинти, а толико је нужно, да се сви издатци за ову годину подмире. Ми смо штапањом дописницом по ново позвали многобројне дужнике наше, да за 8 дана дуг свој исплате. Надамо се, да ће сви, који су позив добили, настојати, да нам што пре дуг свој, односно дуг својих общтина, намире, како би и ми наше дугове око издавања и уређивања „Школскога Листа“ већ један пут разчистити могли.

Изчекујући на подмирење дугова, јављамо, да ће последњи број „Школскога Листа“ тек с концем месеца Децембра изићи.

Администрација „Школскога Листа.“

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Витермана у Сомбору.